

AKTUALNI PROBLEMI UPRAVLJANJA VODA NA LOKALNI RAVNI

ALENKA ČADEŽ KOBOL¹

Povzetek

Občine v okviru svojih pristojnosti skrbijo za izvajanje lokalnih javnih služb na področju oskrbe s pitno vodo, odvajanjem in čiščenjem komunalne odpadne ter padavinske vode. Pri izvajanju navedenih javnih služb se soočamo z veliko izzivi, med njimi zaradi neurejenega lastništva vodnih virov, problematike zasebnih vodovodov ter neurejenega področja odvajanja padavinskih voda zunaj urbanih območij. Investicijsko vzdrževanje vodotokov ne sledi potrebam na terenu, predvsem znotraj podeželskih naselij. Hitrejši razvoj na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda v manjših aglomeracijah pod 2000 PE ni mogoč zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, tako iz evropskih kot državnih virov. Pri umeščanju objektov v prostor se soočamo s težavami zaradi neizdelanih strokovnih podlag za erozijska in poplavna območja, zato je spodbudno, da je na tem področju država začela z izdelavo celovitih hidravlično-hidroloških študij. Želeli bi si enakovredni položaj in bolj usklajeno načrtovanje infrastrukture države kot tudi občin.

Ključne besede: lastništvo vodnih virov, padavinske vode, strokovne podlage, vzdrževanje vodotokov, zasebni vodovodi.

Abstract

Municipalities are responsible for providing local public services in the areas of drinking water supply, wastewater collection and treatment, and flood water management. However, there are several challenges in implementing these services, including issues with ownership of water sources, problems with private water supply systems, and unregulated rainwater management outside urban areas. The management of water flows does not meet the needs of the local population, especially in rural settlements. The lack of financial resources from European and national sources hinders the development of wastewater collection and treatment in smaller agglomerations with less than 2000 population equivalents. The infrastructure development is complicated due to the absence of data considering erosion and flood-prone areas, although the state has started developing comprehensive hydraulic-hydrological studies in this regard. There is a need for equal positioning and better coordination in planning of infrastructure between the state and municipalities.

¹ Alenka Čadež Kobol, vodja oddelka za gospodarske javne službe in investicije na Občini Ajdovščina.

Keywords: opportunities, SDG 6, Slovenia, UN Agenda 2030, UN Water Action Decade, UN Water Conference.

1. UVOD

V prispevku so opisani glavni izzivi, s katerimi se soočamo v Občini Ajdovščina pri upravljanju z vodami. Poudarili bi tri glavne vidike, in sicer problematiko pri oskrbi s pitno vodo, odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode ter izzive pri razvoju infrastrukture in umeščanju objektov v prostor. Stališče avtorja prispevka je osebno stališče, izoblikovano iz prakse pri večletnem delu na področju gospodarskih javnih služb, in ga ni mogoče posplošiti na raven vseh občin.

2. OSKRBA S PITNO VODO

2.1. Lastninska ureditev vodnih virov

Pravica do pitne vode je v Sloveniji zapisana v Ustavo Republike Slovenije, njen 70. a člen pravi: »Vsakdo ima pravico do pitne vode. Vodni viri so javno dobro v upravljanju države.« V teoriji že, kaj pa v praksi? Na terenu zaznavamo veliko problemov zaradi neurejenih lastninskih razmerij vodnih virov, ki so še vedno v veliki večini na zasebnih zemljiščih. Rešitev vidimo v sistemski ureditvi lastninskopravnih razmerij na vseh ključnih vodnih virih, ki predstavljajo pomemben vir pitne vode in iz katerih se izvaja javna služba oskrbe s pitno vodo. Tudi 117. člen Zakona o vodah (ZV-1) sicer določa, da mora lastnik zemljišča, na katerem se nahaja voda, dopustiti rabo vode tudi drugim, če to omogoča izdatnost vodnega vira. V praksi to velikokrat predstavlja izdaten vir zaslužka lastnikom zemljišč s pitno vodo, ki naj bi bila javno dobro. Še več, prihaja do tako imenovanih samooklicanih »upravljavcev« vodnih virov, ki določajo pogoje, kdo se lahko in kdo se ne sme priklopiti na vodni vir. Kljub določbi, da morajo lastniki zemljišč dopustiti služnosti za gradnjo cevovoda, ti postopki trajajo predolgo, mnogi graditelji na takih območjih pa niso seznanjeni, da lahko služnosti izterjajo tudi po sodni poti. Za udejanjenje zapisanih pravic posameznikov do pitne vode je treba nujno vzpostaviti javno lastništvo vodnih virov, s čimer se prepreči, da se z ustavo podeljenih javnih pravic vsem državljanom ne prepušča lastnikom zemljišč, na katerih se nahajajo vodni viri.

2.2. Zasebni vodovodi

Problematiko pri oskrbi s pitno vodo vidimo tudi v dopuščanju zasebnih vodovodov. Ti so bili zgrajeni pred več kot 50 leti, za obnovo ali vzdrževanje omrežja pa ni bilo sredstev. Uredba o oskrbi s pitno vodo nalaga, da mora imeti vsak sistem za oskrbo s pitno vodo upravljavca, ki mora zagotavljati skladnost in zdravstveno ustreznost pitne vode. Kaj pa, če temu »lastniki« zasebnih vodovodov nasprotujejo? Kdo pa so sploh lastniki? Lastniki zemljišč, graditelji cevovodov ali vsi priključeni na zasebni vodovod? Tu nastane dilema, ki povzroča težave tudi pri

sankcioniranju zdravstvenim inšpektorjem. Ker v praksi uradnih podatkov o lastništvu ni, se poslužujejo 6. člena Pravilnika o pitni vodi, ki določa: »Če upravljavec ni določen, izvaja vse obveznosti upravljavca iz tega pravilnika lokalna skupnost oziroma lastnik.« Torej, kjer lastnik ni znan, je občina tista, ki mora poskrbeti za kakovost pitne vode. Kako in zakaj taka določba v Pravilniku? Kako naj občine ravnajo v primerih, kjer zasebniki ne dovolijo lokalni skupnosti, kaj šele komunalnemu podjetju upravljanja z »njihovimi« vodovodi? Inšpekcijske odločbe letijo na občino, sodišča na višji stopnji odločajo v prid uporabnikom. Tudi na tem področju vidimo nujnost v spremembi predpisov, da bi bila kakovostna pitna voda res javna dobrina vseh prebivalcev.

3. ODVAJANJE KOMUNALNE IN PADAVINSKE ODPADNE VODE

3.1. Zagotovitev virov financiranja za razvoj infrastrukture

Čeprav je država iz Načrta za okrevanje in odpornost občinam ponudila možnost financiranja gradnje sistemov odvajanja in čiščenja odpadnih vod v aglomeracijah pod 2000 PE, ta sredstva ne zadoščajo za hitrejši razvoj infrastrukture na tem področju. Občina Ajdovščina je sprejela dolgoročni operativni program za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, katerega posodobitev bo izvedena letos, iz tega pa tudi izhaja, da bi iz razpoložljivih virov (komunalni prispevek, najemnina komunalne infrastrukture, proračun) potrebovali več kot 15 let za gradnjo fekalne kanalizacije na območjih aglomeracij. Prednostno smo naložbe opredelili glede na nujnost na območjih, kjer še nimamo javnih sistemov za oskrbo s pitno vodo. Če prištejemo k ocenjeni naložbi še gradnjo sistema odvajanja padavinske vode (meteorne kanalizacije) in prenovo cest, ki se izvaja hkrati z gradnjo kanalizacije, se ta doba podaljša še za več kot 10 let. Država je poskrbela za urejanje območij z več kot 2000 PE, pri čemer bi morali poskrbeti za hitrejše komunalno opremljanje manjših aglomeracij. Le en projekt na občino ne zadošča za razvoj infrastrukture na tem področju. Poleg navedenega postopki pregleda vlog na javni razpis za gradnjo tovrstne infrastrukture potekajo prepočasi; v času od oddaje vloge do odobritve navadno preteče tudi leto dni, končni roki za izvedbo ostajajo neizvedljivi, cene gradbenih storitev so nepredvidljive, vsa finančna razlika zaradi dolgotrajnosti postopkov pa gre v breme občinam.

3.2. Ureditev področja odvajanja padavinske vode zunaj urbanih območij

Tudi 92. člen Zakona o vodah določa obveznost lokalnih skupnosti, da skrbijo za varstvo pred škodljivim delovanjem padavinskih voda v ureditvenih območjih naselij. Navedena določba obsega zlasti ukrepe za zmanjševanje odtoka padavinskih voda z urbanih površin. Javno službo odvajanja in čiščenja padavinske vode ureja Uredba o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode. Že sam naslov pove, da se Uredba večinoma osredotoča na odpadne vode, pri čemer področje padavinske vode ni povsem urejeno. Javna služba odvajanja in čiščenja padavinske odpadne vode, ki ni iz javnih površin ali je zunaj urbanih območij, ni občinska javna služba. Kdo torej ureja meteorne vode zunaj urbanih površin? Lastniki parcel sami? Naša Vipavska dolina je tipičen primer, kjer se vode iz bližnjih gozdov, ki obdajajo dolino, in s kmetijskih površin razlivajo na urbane površine. Včasih so lastniki skrbeli za odvodnjo padavinske vode

in urejene meteorne jarke, saj so jih redno čistili in vzdrževali. Dandanes je zavedanje o tem vse manjše, vsak skrbi samo za svoj »vrtiček« in čim večjo obdelovalno površino na svoji parceli, medtem ko se redno vzdrževanje in čiščenje odvodnih jarkov zmanjšujeta. Zato ostaja to področje vse bolj neurejeno, kar povzroča težave na urbanih območjih; še posebej je ta problematika pereča ob hitrih nalivih.

Poleg prej navedenega meteorna kanalizacija tudi po Zakonu o urejanju prostora (ZUreP-3) ni obvezna sestavina komunalno opremljenega stavbnega zemljišča; zaradi podnebnih sprememb bi bilo nujno tudi to področje normativno urediti.

3.3. Urejanje vodotokov

Kljub temu da se je v zadnjih letih na področju vzdrževanja vodotokov stanje izboljšalo, se še vedno soočamo s težavami na terenu zaradi prenizke frekvence rednega, predvsem pa investicijskega vzdrževanja vodotokov, tako znotraj kot zunaj urbanih območij. Predvsem v vaseh bi bilo treba več pozornosti posvetiti odstranjevanju naplavin, popravilu kamnitih strug, obnovi mostov kot tudi večkratni košnji in čiščenju strug vodotokov.

4. RAZVOJ INFRASTRUKTURE IN IZZIVI PRI UMEŠČANJU V PROSTOR

4.1. Sodelovanje občin in države pri razvoju infrastrukture

Tako kot država tudi občine skrbimo za razvoj infrastrukture, vsaka na svojem področju. Prav pri razvoju infrastrukture bi si želeli več sodelovanja, tako v fazi priprave dolgoročnih planov kot pri letnem načrtovanju investicij na državni ravni.

Izzivi občin in zasebnih investitorjev se kažejo tudi zaradi neizdelanih strokovnih podlag – celovitih hidrološko-hidravličnih študij za širša območja občin. Pri umeščanju v prostor nove komunalne infrastrukture in objektov, ki ležijo ob vodotokih ali imajo nanje neposredni vpliv, so občine in zasebni investitorji dolžni za vsako novo investicijo v postopku pridobivanja gradbenih dovoljenj izdelati strokovne podlage. To se izvaja nesistemsko, pri vsaki investiciji posebej, kar podaljša in podraži postopke pridobivanja potrebnih dovoljenj. Kar pa je še pomembnejše, na tak način ne rešujemo celovite problematike na širšem področju.

Pri gradnji se občine soočamo z dolgotrajnimi postopki pridobivanja vodnih soglasij in pravic graditi. Težave opažamo zaradi večkratnega dopolnjevanja projektne dokumentacije, predvsem na račun prezasedenosti odgovornih projektantov in površno izdelane projektne dokumentacije. Vse to povzroča nestrpnost in preobremenitve zaradi novih nalog tako pri naročnikih kot pri soglasodajalcih, kar še dodatno podaljšuje roke za pridobivanja potrebnih dovoljenj.

Poleg časovne komponente se velikokrat pri umeščanju premostitvenih objektov (kolesarskih stez, brvi, novih mostov) ali ob prečkanju komunalne infrastrukture z vodotoki pojavljajo problemi zaradi neurejenih in nevdrževanih strug. V fazi pridobivanja projektnih pogojev s

strani pristojne Direkcije RS za vode je po navadi tako, da investitor (kar je lahko le občina) izvede in financira ureditev struge dolvodno in gorvodno v določeni razdalji. To vidimo kot prelaganje obveznosti iz državne pristojnosti na občine. Ti pogoji občutno podražijo investicije, nemalo katera naložba se prav zaradi tovrstnih pogojev nikoli ne bo realizirala.

4.2. Zbirke podatkov oziroma pravnih režimov po Zakonu o vodah

Občine in občani imajo zelo velike težave pri pripravi prostorskih aktov, izdaji potrdil iz uradnih evidenc (npr. lokacijskih informacij) in izvedbi investicij zaradi neizdelanih ali pomanjkljivo izdelanih zbirk podatkov po Zakonu o vodah (v nadaljevanju: ZV-1). Manjka zbirka podatkov o vodnih zemljiščih celinskih voda po 186. členu ZV-1 (rok za vzpostavitev evidence je 10 let od uveljavitve ZV-1) kot tudi podatki o ogroženih območjih, kot so poplavna, plazljiva in plazovita, po 83. členu ZV-1 (roka za izdelavo ter evidenc ni).

Izdelana je bila dejanska raba vodnih zemljišč po že razveljavljenem Zakonu o evidentiranju nepremičnin, vendar ni znano, ali ta evidenca predstavlja zbirko podatkov o vodnih zemljiščih po ZV-1. Zbirka podatkov o erozijskih območjih je izdelana na karti 1 : 250 000, kar je za izdajanje potrdil iz uradnih evidenc na parcelo natančno pregrebo merilo.

Zakon o urejanju prostora (v nadaljevanju: ZUreP-3) v 179. členu določa, da je obvezna sestavina lokacijskih informacij tudi podatek o pravnih režimih, za katere občine niso pristojne. V Atlasu okolja in Atlasu voda so številne zbirke podatkov, vendar ministrstvo, pristojno za urejanje prostora, ni podalo natančnih navodil, kateri podatki se glede pravnih režimov lahko uporabijo. Veliko težav je pri pripravi dokumentacije in izvajanju posegov v prostor, saj je za vsak poseg, na primer na erozijsko območje, treba izdelati posebne strokovne podlage (203. a člen ZV-1), ki jih potrdi javni zavod, ustanovljen za izvajanje opazovanja hidroloških ali erozijskih pojavov. Izdelovalcev posebnih strokovnih podlag je malo, večinoma so prezasedeni z raznimi študijami, ki jih je naročila država (npr. hidrološka študija in določitev razredov poplavne nevarnosti za reko Vipavo).

5. ZAKLJUČEK

Poudariti je treba, da je kljub omenjenim izzivom in problemom, s katerimi se soočamo pri našem vsakodnevnem delu, sodelovanje na strokovni ravni zaposlenih občine in pristojne enote Direkcije RS za vode – Sektor območja Soče zelo dobro, težave moramo in jih rešujemo vsakodnevno, za kar je potrebno veliko razumevanja na obeh straneh.

Le s skupnim sodelovanjem bomo pripomogli k izboljšanju stanja na področju upravljanja z vodami, zato naj bodo vodni dnevi uvod v boljši jutri.